

decreased by 6% compared to 2007, on the background of a corresponding increase in the share of North American centres by 2%, and Asia-Pacific centres – by 4%. Some traditional financial centres have gradually started to lose the status of leaders in the international financial markets, giving way to new centres, including those from developing countries. For instance, leading European financial centres have lost their positions in the 2012 ranking compared to pre-crisis years: Frankfurt moved from 6 to 13 place, Paris – from 11 to 26, Dublin – from 15 to 49, Amsterdam – from 16 to 31, Luxembourg – from 17 to 24. In general, many financial centres in developing countries have managed to recover more quickly after the global crisis compared to traditional financial centres and to achieve pre-crisis levels of liquidity, trade and prices.

Later the processes of regional redistribution of competitive powers in the system of the international financial centres became even more obvious. According to the GFCI, in 2019, 17 centres of 50 leading financial centres were concentrated in the Asia-Pacific (34%). Western European financial markets are currently represented by 15 centers (30%). The list of top 10 international financial centres in 2007 included four European centres (London, Zurich, Frankfurt, Geneva), but in 2019 only London remained in this list. Chinese financial centres demonstrate a particularly noticeable growth in competitiveness level and improvement of positions in the rating of the international financial centres: Shanghai moved from 30 to 5 position for 12 years, Beijing – from 39 to 7. Shenzhen, Guangzhou and Qingdao were not even represented in the rating of 2007 and nowadays they occupy 9, 23 and 33 places respectively. The average rating of the top 5 financial centres in the Asia-Pacific region, according to the Global Financial Centers Index, exceeds the same indicator for Western Europe and North America [3]. China has the greatest potential for developing the competitiveness of its financial centres, taking into account the available international reserves and opportunities for training staff for the banking system. The growth of China's influence within the global financial system also appears in its growing role in the international capital flows: in 2001 China accounted for only 4% of net capital exports in the world, today the country is one of the biggest exporters of capital, providing above 11% of world exports of capital in 2017.

Thus, the system of the international financial centres, historically based on the traditional dominance of leading centres from Western Europe and North America, is gradually collapsing. The global economic crisis has become a catalyst for those changes in the distribution of competitive powers in the system of the international financial centres, which had appeared before the crisis began. As a result of those changes, a brand new regional structure of the global network of financial centres is being formed. The positions of Western European financial centres remain the most volatile. The uncertainty about the future prospects of the European financial centres functioning relates to the impact of Brexit on London's position as the leading financial center of the world and on the competitiveness of European financial markets. The financial markets of North America show rather stable positions in the system of the international financial centres. This is confirmed by the place of the North American financial centres in the respective ratings, as well as by the number and market capitalization of the biggest financial institutions located in the North American region. The positions of Asia-Pacific financial markets and especially China in the system of the international financial centres have changed most notably. The breakthrough of Chinese financial markets in the ratings of financial centres is largely due to the policy of aggressive foreign expansion and cross-border operations of leading banks in China, which currently run the first in the rankings of the world's biggest banks.

References

1. Global Financial Stability Report (2007-2018): Washington: IMF. Retrieved from <http://www.imf.org/External/Pubs/FT/GFSR>.
2. Kern, S. (2010): Global financial centres after the crisis: Deutsche Bank Research, 12 p. Retrieved from https://www.dbresearch.com/PROD/RPS_EN-PROD/PROD000000000463976/Global_financial_centres_after_the_crisis.PDF.
3. The Global Financial Centres Index (2007-2019): City of London, Z/Yen Group. – Retrieved from <http://www.longfinance.net/programmes/financialcentrefutures/global-financial-centres-index.html>.

УДК 339.9

Чентуков Ю.І.

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин

Беззубченко О.А.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин

ТРАНСФОРМАЦІЯ АРХІТЕКТУРИ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛЬНИХ ДЕТЕРМІНАНТ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

В результаті аналізу існуючих досліджень в галузі сучасного стану та подальшого розвитку світової економіки, складовими сучасної архітектури світової економіки можна вважати: національні економіки

світу з економічними (торгівельні, інвестиційні, кредитно-фінансові, інноваційні), політико-правовими, соціокультурними зв'язками; багатонаціональні підприємства (ТНК, ТНБ) з їхніми глобальними ланцюгами створення вартості; міжнародні організації та міжнародні стратегічні альянси.

Аналіз звітів, доповідей міжнародних організацій, дослідницьких консалтингових компаній та праць провідних науковців дозволяє виділити наступні важливі глобальні детермінанти розвитку світової економіки, що впливають на її архітектуру: нестійке економічне зростання, зростаючі обсяги позик країн світу, зростання соціальної поляризації, вкрай високий рівень невизначеності, послаблення впливу СОТ, торгові війни, кліматичні катастрофи, пандемії, цифровізація, «зелена» революція, зміни в демографії населення світу, тощо [1-3].

Отже, можна наступним чином представити узагальнену класифікацію глобальних детермінант та їх складових:

- економічні (циклічність розвитку (кризи), безробіття, інфляція, незаконна торгівля, розвиток нових країн, що розвиваються та активно формуються, «мильні бульбашки» у великій економіці, ціни на енергетичні ресурси, тіньовий сектор національних економік).

- геополітичні (якість наднаціонального управління, державне управління на національному рівні, багатосторонні інституції, розповсюдження ядерної зброї, міждержавні конфлікти, терористичні атаки, некеровані території).

- соціальні (водні кризи, управління водними ресурсами, продовольчі кризи, генетично модифіковані культури, точна агротехніка, вимушена міграція, якість життя, ступінь диференціації доходів, інфекційні захворювання, урбанізація).

- екологічні (зміни клімату, стихійні лиха, екстремальні погодні події, втрата біорізноманіття та крах екосистеми, обмеженість корисних копалин та енергетичних ресурсів, сталий розвиток суспільства).

- технологічні (автоматизація процесів, доступ до великих масивів інформації, нові технології виробництва (3D друк, робототехніка та ін.), критичні зриви інформаційної інфраструктури, соціальних мереж, кібератаки, крадіжка особистих даних).

Події 2020 року довели важливість всіх без виключення складових, зокрема інфекційних захворювань, які в умовах глобалізації та надмірної економічної залежності країн світу призвели до світової пандемії та економічної кризи.

В результаті дослідження впливу окремих глобальних детермінант та їх складових на розвиток світової економіки можна виділити наступні характерні ознаки:

- найбільш впливовими складовими геополітичної детермінанти є використання зброї масового знищення, міжнародні конфлікти, неспроможність глобального управління;

- найбільш впливовими складовими економічної детермінанти є безробіття, фіскальні кризи, фінансові кризи;

- найбільш впливовими складовими соціальної детермінанти є продовольчі кризи, поширення інфекційних захворювань;

- найбільш впливовими складовими екологічної детермінанти є втрата біорізноманіття та крах екосистеми, невдача щодо пом'якшення кліматичних змін та адаптації, погіршення стану довкілля;

- найбільш впливовими складовими технологічної детермінанти є кібератаки; критичний зрив інформаційної інфраструктури та шахрайство або крадіжка особистих даних.

Важливою сучасною тенденцією є те, що відновлення глобальної економіки, у тому числі і після світової пандемії, буде більше пов'язано з відновленням темпів економічного зростання в країнах, що розвиваються, ніж в державах Заходу та США. Світова економіка вже не залежить від американських споживачів, а спирається на зростання інвестицій країн, що розвиваються.

Пандемія COVID-19 сповільнює світові торгові потоки, одночасно впливаючи на попит і пропозицію. Через порушення темпів виробництва та реалізації інвестиційних проектів спостерігається руйнування міжнародних ланцюгів постачань. На китайське виробництво вплинуло окрім карантинних обмежень, також уповільнення виробничих потужностей в інших країнах через дефіцит в свою чергу, сировини з Китаю. Отже, глобалізована світова економіка відчуває велику кризу через порушення ланцюгів поставок, які проходять, передусім через китайську економіку. При цьому компанії з розвинених країн не дотримуються політики урядів щодо дистанціюватися від Китаю, для зниження ризиків залежності ланцюгів виробництва, і продовжують нарощувати свої прямі інвестиції. За офіційними даними, 2020 року вони перевершають показники 2019-го, адже на кінець листопада вже було досягнуто 94% рівня 2019 року. Інвестиційний бум відбувається навіть в умовах обмежень з боку урядів G7: майже 19 тисяч нових західних компаній розташувалися в Китаї за перші сім місяців 2020 року [5].

Аналітики відзначають, що для Китаю 2020 рік став знаковим у напрямку економічного розвитку. За версією МВФ і ЦРУ, уперше в історії КНР обігнала США за показником ВВП за паритетом купівельної спроможності на 16% (24,2 трлн дол. проти 20,8 трлн) і за підсумками 2020-го стала єдиною у світі країною зі зростанням ВВП. І саме 2020 рік оголошено Китаєм як початок старту двоетапного плану, розрахованого на період до 2050-го [4].

Крім того, проведене ранжування глобальних детермінант за глибиною впливу на економічний розвиток деяких країн світу дозволило відзначити, що: на економічний розвиток таких країн як США, Китай, Індія та Японія найбільш вплинуть обсяги військових витрат та уповільнення темпів зростання ВВП, на економічний розвиток Великобританії, Франції та Італії значно впливатимуть також витрати на ядерну зброю, у всіх без виключення країнах важливою детермінантою впливу будуть проблеми пов'язані з людськими ресурсами.

Значна кількість країн і складні взаємодії між ними дають можливість виникненню нескінченного різноманіття сценаріїв подальшого розвитку світу. Однак, провідні аналітики виділяють чотири основні архетипи майбутнього, які представляють окремі шляхи розвитку до 2030 року. В реальності майбутнє, швидше за все, буде складатися з елементів всіх цих альтернативних світів, а саме [6]:

«Затихлі двигуни» - сценарій, в якому США і Європа «замикаються в собі» і глобалізація зупиняється.

«Інтеграція» - передбачає світ, в якому США і Китай співпрацюють, що веде до співпраці у вирішенні глобальних проблем.

«Джин з пляшки» - світ, в якому домінують економічні нерівності.

«Світ без держави» - сценарій, за яким недержавні гравці займають лідерські позиції у вирішенні глобальних проблем.

Література

1. Taking the Pulse of the New Economy Chief Economists Outlook [Electronic resource]. – Access mode: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Chief_Economists_Outlook_2020.pdf.
2. Global Risk Report 2020 [Electronic resource]. – Access mode: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risk_Report_2020.pdf.
3. Мониторинг глобальных трендов цифровизации [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.company.rt.ru/upload/iblock/6e0/ROSTELECOM_TRENDS2020_INTERACTIVE_FINAL.pdf
4. World economic outlook [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/09/30/world-economic-outlook-october-2020>.
5. Панченко В. Вакцина від макроекономічного грипу/ В. Панченко, Н. Резнікова // ZN,UA. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zn.ua/ukr/foreign_economics/vaktsina-vid-makroekonomichnoho-hripu.html.
6. Global Trends 2030 [Electronic resource]. – Access mode: https://www.dni.gov/files/documents/GlobalTrends_2030.pdf.

УДК 339.1

Макогон Ю.В.

доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин

Балабанова Н.В.

кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин

ЧИННИКИ УПОВІЛЬНЕННЯ ЗРОСТАННЯ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ

На початку ХХІ ст. розвиток міжнародної торгівлі товарами відбувався в умовах зростання світового товарообігу, лібералізації торговельної політики та посилення позицій країн, що розвиваються, на світових товарних ринках.

Про динамічний розвиток міжнародної торгівлі свідчать наступні дані: тільки за період з 1960 р. по 1980 р. обсяги світового експорту зросли у 15,7 разів. А за майже 60-річний період міжнародна торгівля зросла з 130,3 млрд.дол.США до 18,9 трлн.дол.США (більш ніж в 145 разів) (рис.1). Також одним з фактів останніх майже шести десятиліть є те, що міжнародна торгівля зростала швидше, ніж світове виробництво. Протягом 1960-2019 рр. щорічне зростання обсягів світового експорту складало 9,4% проти 7,4% зростання світового виробництва. Це було викликано поєднанням технологічних змін, бізнес-інновацій і політичних реформ по всьому світу, не кажучи вже про інтеграцію Китаю в світову економіку.

Уповільнення темпів зростання світового експорту є помітним після 2008 р. У 2009 р. скорочення економічної активності виявилось найбільшим серед усіх глобальних рецесій [1]. Дані свідчать, що торгівля навіть не встигає за зростанням світового виробництва і протягом останніх одинадцяти років її середні темпи склали 2,2% (виключенням є потужні сплески у 2010-2011 рр.) проти 3,07% приросту світового ВВП.

Пояснення відсутності торгового динамізму, характерного для останніх десяти років, пов'язано, по-перше, з чинниками структурного характеру. В першу чергу слабкість сукупного попиту в Єврозоні: торгівля всередині ЄС становить близько третини світової торгівлі, і рецесійні процеси, які переважали в ЄС після кризи 2008 р. (зокрема Brexit), здійснили значний вплив на світову торгівлю.